

pro ten případ, že by změna žaloby právoplatně byla uznána za nepřipustnou neb právoplatně zamítnuta byla, trvá na původní prosbě žalobní. Dle řečeného jest věc zralou k rozhodnutí beze všech dalších důkazů a sice k rozhodnutí, jak stalo se nižšími stolicemi.

### Čís. 1202.

**Upsání válečné půjčky za současného poskytnutí zápůjčky bankou tím, že splatnost zápůjčky i úroků nastati má teprve v době splatnosti válečné půjčky.**

(Rozh. ze dne 27. září 1921, Rv I 495/21.)

Žalovaný upsal dne 15. prosince 1917 u žalující banky 40.000 K nom. VII. rakouské válečné půjčky (pokladniční poukázky) tím způsobem, že banka poskytla žalovanému zápůjčku 36.748 K 88 h proti tomu, že žalovaný ponechal bance upsané pokladniční poukázky v zástavě a kromě toho složil 10.000 K v V. rakouské válečné půjčce. Týmž způsobem upsal žalovaný dne 22. června 1918 u téže banky 40.000 K VIII. rakouské válečné půjčky. Pokladniční poukázky VII. válečné půjčky byly splatny dne 1. srpna 1926, VIII. válečné půjčky dne 1. března 1924. V obou případech bylo umluveno, že, nebude-li dosaženo prodejem zástavy plného krytí zapůjčeného peníze, ručí dlužník za schodek osobně. Žalovanému bylo výslovně řečeno, že mu není třeba nic jiného činiti, než pololetně přijímati súčtování kontokorentu, vyčkávati splatnost pokladničních poukázek, že úroky ze zápůjček a kupců spočítá žalobkyně, že splatné pokladniční poukázky budou vládou vyplaceny, poskytnutá zápůjčka odpočítána a případný přebytek žalovanému vyplacen; jmenovitě bylo zdůrazněno, že poskytnutá zápůjčka jest splatnou teprve, až válečná půjčka bude vyplacena. Po státním převratu domáhala se banka zaplacení poskytnutých zápůjček (74.594 K 43 h) i s úroky ku 31. prosinci 1919 (4535 K 16 h). **Procesní soud** první stolice žalobu pro tentokráte zamítl. **Důvody:** Dosud není rozhodnuto o osudu válečných půjček, proč by bylo zbytečno zabývat se otázkou, zda a pokud jsou hodnotny a zda budou vyplaceny. Kdyby snad žalobkyně za tohoto stavu utrpěla nějakou škodu, nastala by škoda v osobě žalobkyně bez zavinění žalovaného, šlo by tu o náhodu, jež postihuje žalobkyni a za niž žalovaný neručí, když se mu nad to z obchodu nedostalo zisku (§ 1311 obč. zák.). **Odvolací soud** potvrdil rozsudek co do kapitálu, přiznal však žalobkyni úroky (4535 K 16 h). **Důvody:** Pokud jde o jistinu 74.594 K 43 h, posoudil první soud věc po stránce právní správně, zamítnuv žalobu pro tentokráte. Právní názor prvního soudu spočívá na zjištění, že mezi stranami smluvna byla splatnost zažalované kapitálové pohledávky současně se splatností válečných půjček. Žalobkyni totiž záleželo na tom, by získala upisovatele válečných půjček, poskytla mu proto odložením splatnosti zápůjčky, k tomu cíli poskytnuté, výhody, od které nyní nemůže ustoupiti přes to, že nastala změna politických poměrů v neprospěch válečných půjček. Výhody, žalovanému poskytnuté, byly takového rázu, že vlastním upisovatelem válečných půjček byla žalobkyně, kdežto žalovaný převzal pouze jakýsi rukojemský závazek, ruče žalobkyni za upsanou částku do výše

zápůjčky jemu poskytnuté. Ovšem předpokládaly obě strany v čas úpisů, že dojde k splacení válečných půjček dle plánu tehdy vyhlášeného a státem zaručeného, kdežto dnes je jisto, že k splacení tomu aspoň uvedeným způsobem nedojde. Avšak obě strany věděly tehdy, že válečné půjčky měly sloužiti účelům války, jejíž výsledek byl nejistým, a že tuto nejistotu sdílí i válečné půjčky. Každá strana vzala tudíž část nebezpečí této nejistoty na sebe, žalovaný tím, že bude nucen bez ohledu na změnu poměrů a nesplatnost válečných půjček splatiti žalobkyni dle § 983 obč. zák. částku jemu zapůjčenou, žalobkyně, jež splatnost pohledávky odložila na pozdější dobu, tím, že nemůže domáhati se zaplacení své pohledávky dříve, dokud neuplyne doba, ve které měly válečné půjčky býti splaceny, ježto jiného účelu neměla uvedená úmluva stran, než odložiti splatnost pohledávky na dobu pozdější, rovnající se době, jež měla uplynouti do splatnosti válečných půjček dle původního plánu. Postup nemovitého jmění žalovaného, tvrzený žalobkyní, není zákonným důvodem pro dřívější splatnost pohledávek, jichž zajištění možno domáhati se prozatímním opatřením dle §§ 378 a násl. ex. ř. S druhé strany mohla žalobkyně domoci se splatnosti a částečné úhrady své pohledávky použitím výhody, poskytnuté peněžním ústavům dle § 9 zákona ze dne 24. června 1920, čís. 417 sb. z. a n.

Předčasnost žaloby ohledně úroků 4535 K 16 h není v napadeném rozsudku odůvodněna. V této části žalobní prosby je výtká nesprávného právního posouzení věci odůvodněna. Co bylo shora řečeno o pohledávce kapitálové, neplatí o úrocích. Žalovanému bylo sice řečeno, že žalující spořitelna sčítuje úroky z jeho dluhu s kupony válečných půjček daných v zástavu, avšak žalovaný věděl tehdy, že tak se může dít jen potud, pokud válečné půjčky budou skutečně zúrokovány, a že bude povinen platiti úroky ze zápůjčky, jakmile žalobkyni nebude více poskytována náhrada předpokládaným způsobem. Přípověď, daná žalovanému Ferdinandem K-em jako zástupcem žalobkyně, mohla míti platnost jen potud, pokud poměry válečných půjček se nezměnily. Je všeobecně známo, že v poslední době válečné půjčky více úroků nenesou, a nesporným přednesem stran jest zjištěno, že ke kapitálům, jež žalovaný dluhuje, přibýly úroky ve výši uvedené v žalobě. Žalovaný neuvedl důvodu, proč by byl sprostěn povinnosti platiti úroky ze svých dluhů, a nezáleží na tom, že nebyl k placení jich vyzván, ježto žalobního nároku vůbec neuznal. Nebylo také zapotřebí zásilky kontokorentních účtů, ježto jest všeobecně známo, že úroky válečných půjček se nadále nevyplácejí.

Nejvyšší soud dovolání žalobkyně nevyhověl, k dovolání žalovaného obnovil pak rozsudek prvního soudu.

### Důvody:

K dovolání žalobkyně. Toto týče se splatnosti žalobního nároku. Není ani třeba obírat se otázkou, zdali žalobkyně mohla užiti § 9 zákona ze dne 24. června 1920, čís. 417 sb. z. a n., na nějž ji odvolací soud odkazuje, neboť i kdyby byla mohla, nemůže jí to zkrátiti práva, která jí proti dlužníku ze smlouvy přísluší. Ale o to právě jde, zdali je žaloba dle obsahu smlouvy důvodná. Tu pravda sice, že konstrukce, jako by upisovatelkou byla bývala spořitelna sama a žalovaný byl převzal toliko

jakýsi rukojemský závazek, není místná a nelze v tom s odvolacím soudem souhlasiti, protože právní jednání, o něž jde, náleží k docela obyčejným typům bankovních obchodů, avšak není jí také nijak třeba; i když se obchod pojímá tak, jak je, a žalovaný zůstane upisovatelem a tudíž i dlužníkem obnosu, jímž ho spořitelna k tomu cíli založila, není tím pro ni ničeho získáno. Neboť rozhodno jest jediné, že strany, jak zjištěno, umluvily, že splatnost poskytnutých zápůjček nastati má teprve se splatností válečné půjčky, tedy 1. srpna 1926, pokud se týče 1. března 1924. Že by toto příročí spoléhalo na placení úroků, jak míní dovolání, nevyplyvá nijak ze zjištěného stavu věci. Právě-li se totiž v předložených listinách, že spořitelna bude počítati 5 proc. lombardní úroky do konce roku 1922, pokud se týče do 30. června 1922, a odtud až do 1. srpna 1926, pokud se týče do 1. března 1924 (t. j. do splatnosti válečných půjček), dočasnou mírou úrokovosti rakousko-uherské banky, nejvýše však 6 proc., týče se to právě jen výše úroků, nikoli však splatnosti zápůjček. Docela neoprávněm staví dovolání na výpověď svědka K., kterou podává nesprávně, tak totiž, jako by svědek byl řekl, že placení úroků bylo samozřejmým předpokladem příročí, aniž by výslovného ujednání třeba bylo. Neboť toho svědek neudal, nýbrž, vylíživ ujednání ohledně sčítování kapitálu a úroků, doložil, že »to vše«, t. j. tedy »celá úmluva ohledně sčítování kapitálu a úroku« platila pod předpokladem normálních poměrů, že totiž kupony i nadále budou vypláceny a splacení pokladničních poukázek nastane, výslovně však že to ovšem upisovateli řečeno nebylo. Úmluvy ohledně příročí kapitálu se to tedy netýkalo, neboť svědek udal prostě ke konci své výpovědi, že prohlásil výslovně, že splatnost zápůjček má nastati teprve se splacením válečné půjčky, ale netvrdil, že také tato úmluva byla vázána na nějaký předpoklad. Dovolání dopouští se tu tedy odporu se spisy. Ostatně je to pouhé mínění svědka, jež nemůže býti rozhodující ani v otázce úroků, o které níže, to tím méně, když jednak odporuje přímo výslovně úmluvě, jak ji nižší stolice zjistily a jak níže reprodukována bude a jednak tento předpoklad nebyl výslovně za podmínku položen (§ 901 obč. zák.), jak svědek sám ve své výpovědi uznává. Dále míní žalobkyně, že byla oprávněna zápůjčkový poměr ihned zrušiti, protože žalovaný dopustil prý se vůči ní obmyslného jednání, zbaviv se na úkor její svého majetku. Avšak to by jí snad opravňovalo k odpůrcí žalobě, kdyby i jinak její podmínky dány byly, není však posud právní normy, která by z té příčiny přiznávala splatnost pohledávce dosud nedospělé, nebo vůbec dopouštěla jednostrannou změnu smlouvy. Tu byl k službám jen profylaktický prostředek prozatímního opatření, což arci vyžadovalo včasného zakročení. Je-li to nyní, jak ona míní, bez vyhlídky, poněvadž prý žalovaný už ničeho nemrá, dlužno se tázati, zdali by jí za takových okolností usplatněním pohledávky bylo pomoheno? Není v tom tedy vadnosti řízení, když o tvrzeném obmyslném jednání dlužníkově důkazy připuštěny nebyly. Tím jsou dovolací vývody žalobkyně (čís. 4 a 2 § 503 c. ř. s.) vyřízeny. Právnem tedy nižší stolice žalobu jako předčasnou pro tentokráte zamítly.

K o d v o l á n í ž a l o v a n é h o. Toto týče se úroků, k jichž zaplacení ho odvolací soud odsoudil, a je z uplatňovaného důvodu nesprávného právního posouzení po náhledu dovolacího soudu opodstatněno. Odvolací soud, aniž by se ovšem na svědka K. sama odvolával, vychází tu skutečně z onoho předpokladu, svědkem K. zdůrazňovaného, že totiž úmluva

ohledně súčtování úroků platiti může jen potud, pokud, jak svědek dí, kupony budou vypláceny, či jak odvolací soud praví, válečné půjčky budou skutečně zúrokovány, ale opouští tak pevnou půdu skutkových zjištění prvního soudu, jež odvoláním napadnuty nebyly a jež tedy měl svému rozhodnutí za základ položit (§ 498, 1 c. ř. s.), a pouští se na pole volného uvažování ve zjištěních těch nezaloženého. První soud zjistil vše tak, jak svědek udal, vyjma ovšem jeho vnitřní předpoklad, jenž ve smlouvě výrazu nedošel. Dle výpovědi svědka, kterou první soud podává arci jen zkráceně, bylo žalovanému před upsáním řečeno, že on nic jiného co činiti nemá, než splatnost pokladničních poukázek vyčkati, tyto že budou při splatnosti od vlády vypláceny, daná zápůjčka že se odpočítá a přebytek že se mu vydá, a co se týče úroků zápůjčky, ty že se vždy od úroků kuponních srazí a přebytek že se mu připsá k dobru. Tu se skutečně žalovanému kreslily na obzoru zlaté zámky, a on sprošťoval se všeho placení, jak u kapitálu, tak u úroků, a sliboval se mu nad to přebytek, jenž se mu vydá pokud se týče připsá. V důvěře v tyto sliby nesmí býti nyní žalovaný zklamán aspoň potud, že, když už není zisku, nesmí aspoň od něho býti žádána žádná oběť, žádné placení, jak se mu to výslovně slibovalo (»že nic jiného co činiti nemá«), čímž právě byl zjevně animován, aby obchod uzavřel, i správně soudí tedy první stolice, že žalovaný učinil smlouvu pod předpokladem, že nemusí žádný náklad v hotovosti činiti. Arciž dlužno výslovně vytknouti ihned, že se tu řeší otázka jen pro dobu až do splatnosti válečných půjček, neboť o další dobu zatím nejde, bylať žaloba zamítnuta jen pro tentokráte, až do řečené splatnosti, a vskutku, dokud není znám osud válečných půjček, bylo by předčasné a bezúčelné, konečným řešením otázky se zabývat. Na klausuli rebus sic stantibus, t. j. mlčelivý předpoklad stávajících poměrů žalobkyně tedy odvolávati se nemůže, když to odporuje předpokladu jinému, jenž ve smlouvě výslovného výrazu došel, a tento jest žalovanému na prospěch, kdežto onen na újmu. Logicky pak jest jen jediné rozhodnutí možné: buď klausule ta platí pro obojí požadavek, kapitál i úroky, nebo pro žádný z nich; nelze ji však pro jeden požadavek popřít a pro druhý uznati, když smlouva zní pro oba jednotně. Bylo tedy dovolání žalovaného vyhověti.

### Čís. 1203.

**Ustanovení § 1438 a násl. obč. zák. nedoznalo po stránce hmotného práva žádné změny předpisy §§ 188 a 391 c. ř. s.**

(Rozh. ze dne 27. září 1921, Rv I 731/21.)

Původní žalobou domáhala se firma Max K. na firmě David G. zaplacení pohledávky 15.258 K 42 h. Námitce místní nepřislušnosti bylo soudem první stolice vyhověno, žaloba odmítnuta a žalované firmě přisouzeny útraty 2699 Kč 22 h, pro něž pak tato vedla exekuci. Firma Max K. domáhala se zrušení exekuce, tvrdíc, že jí proti vymáhajícímu věřiteli přísluší pohledávka původně zažalovaná. Žaloba byla soudy všech tří stolic zamítnuta. Nejvyšším soudem z těchto